

DOI 10.37491/UNZ.100.3
УДК 349.3:355.29 (477)

Надія ЧУДИК-БІЛОУСОВА¹

РОЗВИТОК СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Проаналізовано визначені законодавством можливості з реалізації права військовослужбовця на соціальне забезпечення. Встановлено, що його гарантування та забезпечення в умовах воєнного стану має бути пріоритетним та засвідчувати про соціальну підтримку держави. Наголошено, що створення належних умов для реалізації права військовослужбовця на соціальне забезпечення є передумовою для виконання соціальних зобов'язань державою та напрямком реалізації її соціальної політики. Доведено, що основним завданням держави в сучасних умовах залишається обов'язок із забезпечення ефективної та швидкої процедури надання військовослужбовцям та звільненим з військової служби особам необхідних чи гарантованих соціальних послуг, організації проходження соціальної реабілітації та впровадження ефективних державних і місцевих програм із їх соціальної адаптації та інтеграції після завершення їхньої участі у військових діях чи після припинення виконання обов'язків військової служби після звільнення через діючу систему соціального забезпечення. Встановлено, що розвиток соціальної політики потребує формування належного нормативно-правового регулювання відносин з організації системи соціального забезпечення військовослужбовців. Зазначено, що формування ефективної системи соціального забезпечення має здійснюватися задля забезпечення реалізації соціальних гарантій, відповідно до законодавства та умов і особливостей

¹ кандидатка юридичних наук, доцентка, завідувачка кафедри соціального забезпечення, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, chudyk.bilousova@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2248-8575>.

проходження військової служби за активної участі уповноважених органів держави. Доведено потребу оновлення військового законодавства з проходження військової служби особою з інвалідністю з визначення порядку умов проходження служби після набуття цього статусу. Визначено, що першочерговим завданням держави з організації надання військовослужбовцю соціального забезпечення залишається розроблення законодавства з організації ефективної системи соціальної реабілітації. Обґрунтовано доцільність уніфікації законодавства з організації соціальної реабілітації для військовослужбовців, зокрема і з додатковим соціальним статусом (звільненого з військової служби чи звільненого з полону).

Ключові слова: військовослужбовець, соціальна політика, система соціального забезпечення, соціальне забезпечення, соціальний захист, соціальні гарантії.

Постановка проблеми. В основі діяльності уповноважених органів держави із забезпечення прав та інтересів військовослужбовців у процесі реалізації заходів із їх соціальної підтримки наявні певні, визначені чинним законодавством механізми, котрі передбачають надання певних видів соціального забезпечення, котрі після їх закріплення слід реалізувати в найбільш прийнятний, ефективний чи доступний спосіб їхніми посадовими особами. Прийнято вважати, що на сьогодні в державі сформовано організаційно-інституціональну та нормативно-врегульовану систему соціального забезпечення [1, с. 180]. Хоча зазначена система залишається динамічною у своєму розвитку внаслідок впливу таких об'єктивних чинників, як: зростання кількості військовослужбовців внаслідок впровадження воєнного стану та необхідності забезпечення соціальних гарантій у зв'язку з проходженням військової служби.

Правові засади регулювання права на соціальне забезпечення в цілому та військовослужбовців зокрема визначені Конституцією України [2], котра визнає їхні інтереси пріоритетом діяльності держави та військовим законодавством, норми якого частково регулюють відносини з соціального забезпечення [3; 4] чи законодавством з організації та надання відповідного виду соціального забезпечення [5]. Згідно із Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» система соціального забезпечення військовослужбовців формується завдяки діяльності держави, котра реалізує свою соціальну функцію через встановлення системи правових і соціальних гарантій [3]. Така діяльність здійснюється уповноваженими суб'єктами у спосіб та на умовах, визначених законодавством (командир військової частини, управління соціального захисту територіальної громади, відділ ветеранської підтримки, центр надання соціальних послуг, сервісний центр територіального органу Пенсійного Фонду України, територіальний центр комплектування і соціальної підтримки, центр зайнятості, ветеранський простір (хаб), реабілітаційна установа та ін.).

З моменту запровадження воєнного стану внаслідок повномасштабної збройної агресії до законодавства у сфері соціального забезпечення внесені зміни, спрямовані на підвищення рівня життя військовослужбовців (зокрема і осіб, звільнених з військової служби) та їхніх сімей, зростання престижу військової служби, кадрової забезпеченості [6, с. 108], однак їх запровадження не завжди вчасно та в повному обсязі забезпечено фінансовими ресурсами.

Тому гарантування та забезпечення пріоритету прав та інтересів військовослужбовців щодо їх соціального забезпечення в умовах воєнного стану має бути пріоритетним при вирішенні будь-яких питань з їх соціальної підтримки. Відповідно визначальним напрямком діяльності уповноважених державних органів та установ та їхніх посадових осіб має стати сприяння у забезпеченні усіх прав та інтересів військовослужбовців щодо організації та надання їм гарантованих законодавством видів соціального забезпечення через систему соціального забезпечення України. Аналіз законодавства щодо соціального забезпечення військовослужбовців дозволяє зробити висновок, що у своєму розвитку вона перебуває на черговому етапі, котрий розпочався після повномасштабного вторгнення. Її створення було задекларовано ще під час формування законодавства про збройні сили у грудні 1991 року.

Основним завданням держави завдяки створеній та поступово сформованій системі соціального забезпечення (наявність уповноважених органів, закладів та установ соціальної сфери) за умов дії воєнного стану залишається обов'язок із забезпечення ефективної та швидкої процедури надання військовослужбовцям та звільненим з військової служби особам необхідних чи визначених у встановленому законом порядку соціальних послуг, організації проходження ними соціальної реабілітації та впровадження ефективних державних програм із їх соціальної адаптації та інтеграції після завершення участі у військових діях чи після припинення виконання ними обов'язків військової служби після звільнення.

Тому пріоритетом політики держави в умовах воєнного стану має стати формування дієвих механізмів правового регулювання відносин з організації та надання соціального забезпечення, завдяки яким відбудуватиметься подальший розвиток окремого напрямку реалізації соціальної політики з розвитку ефективної системи соціального забезпечення військовослужбовців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сутності понять «соціальний захист» та «соціальне забезпечення» здійснюється тривалий період часу. Нині актуальним слід вважати напрацювання Н. Б. Болотіної, К. В. Бориченко, В. Я. Бурака, Т. З. Гарасиміва, А. В. Гончарова, І. О. Горбань, О. Б. Жук, М. І. Копетюк, М. О. Кропивницького, О. І. Кульчицької, В. В. Москаленко, О. З. Панкевича, С. М. Прилипка, П. М. Рабіновича, В. М. Рошканюка, В. А. Рудик, С. М. Синчук, І. М. Сироти, С. В. Сирцевої, О. В. Сімкіної, Б. І. Сташківа, Ю. О. Чебан, О. Г. Чутчевої, О. М. Ярошенка та ін.

Проблеми нормативно-правового регулювання відносин з надання окремих видів соціального забезпечення військовослужбовцям протягом останнього десятиліття висвітлювали Н. О. Бабич, А. Л. Бейкун, К. В. Бортяк, О. С. Верба, С. О. Ветлинський, Р. В. Гринько, О. В. Епель, Ю. Ю. Івчук, С. Г. Кельбя, А. М. Клачко, В. П. Кононець, Ю. В. Кривенко, К. М. Куркова, Н. В. Майка, Л. І. Мазуренко, Т. П. Макарова, Л. І. Луценко-Миськів, Л. Ю. Малюга, А. Ф. Мота, С. П. Пасіка, О. П. Письменна, Р. С. Пінчук, О. М. Потопахіна, В. О. Рекшинський, В. О. Рядінська, О. П. Сайнецька, А. О. Сидоренко, В. І. Теремецький, Ю. В. Труфанова, І. Ю. Чубар, С. А. Петриченко, В. В. Подрушняк, В. М. Циганюк, Л. В. Цюкало, В. І. Шевердіна, Ю. О. Шолудько, О. М. Щербінін та ін. Окремі ж аспекти захисту соціальних прав військовослужбовців розкрили у своїх наукових напрацюваннях А. О. Каляев [7], М. В. Кравченко [8], Л. М. Новак-Каляева [9], В. С. Павленко [10], І. Ю. Чубар [11] та ін.

Метою статті є визначення основних тенденцій розвитку системи соціального забезпечення військовослужбовців як одного з напрямків реалізації соціальної функції держави та тенденцій формування системи їх соціального забезпечення, визначення напрямків з удосконалення механізмів організації та надання системи соціального забезпечення військовослужбовців за участі уповноважених суб'єктів.

Виклад основного матеріалу. Соціальне забезпечення як окремий напрямок соціальної політики виступає «беззаперечною вимогою цивілізаційного існування на достатньо високому рівні кожного без винятку суспільства» [12]. Навіть за сучасних умов воно продовжує залишатися «основною складовою діяльності соціальної держави, практикою, засобом втілення гуманістичної формули соціальної держави поряд із забезпеченням зайнятості населення, охорони здоров'я, якісної освіти, наданням житла і комунальних послуг» [13, с. 44], хоча на окремих територіях своєчасне та якісне надання освітніх і житлово-комунальних послуг, сприяння у зайнятості є утрудненим чи неможливим через близькість ведення бойових дій, відсутність відповідної, належно облаштованої інфраструктури та людських ресурсів, здатних забезпечити надання відповідних послуг, зокрема і тих, котрі є складовою соціальної підтримки особи.

Нормативно-правове регулювання відносин із організації та надання соціального забезпечення є сукупністю нормативно-правових актів різної юридичної сили, які забезпечують належне функціонування та розвиток системи соціального забезпечення, суб'єктний склад правовідносин, контроль та відповідальність за порушення у цій сфері тощо [14, с. 173]. Воно має на меті визначення чіткого порядку призначення та надання гарантованого законодавством виду соціального забезпечення військовослужбовцю та виступає основою реалізації соціальної політики держави за сучасних умов.

У своєму існуванні та розвитку соціальна політика реалізується лише за визначеними державою напрямками, котрі мають тенденцію до

змін, переважно внаслідок появи певних нових соціальних ризиків чи зростання кількості визнаних законодавством соціальних ризиків. У разі зменшення кількості осіб, котрі зазнають негативного впливу певних соціальних ризиків і потребують соціальної підтримки, відбуваються зміни в соціальній політиці через корегування підстав, умов та порядку надання окремих видів соціального забезпечення певним вразливим чи соціально незахищеним категоріям. Важливим напрямком державної політики країни та соціальної політики зокрема, який має стати центром уваги в період війни і після її закінчення, однозначно буде залишатися соціальне забезпечення військовослужбовців та їхніх родин, насамперед «зادля підвищення їхнього статусу в державі» [15, с. 380].

Саме цей окремий напрямок реалізації соціальної політики визначається як «діяльність держави та суспільства, котра реалізується через здійснення правових, економічних та організаційних заходів, що спрямована на досягнення соціально прийняттого рівня життя особи, а також на усунення чи зменшення впливу негативних наслідків, яких вона зазнає при настанні соціального ризику» [16, с. 110]. Ним є «сукупність заходів, які здійснюються державними органами, громадськими організаціями, підприємствами, установами на різних рівнях та спрямовуються на запобігання зубожінню населення в період структурної економічної й політичної переорієнтації суспільства та забезпечують йому гарантії нормальної життєдіяльності» [17, с. 34–35]. У широкому розумінні його визначають через «систему соціальних та економічних прав, обов'язків і гарантій, законодавчо закріплених державою і реалізованих її соціальною політикою з метою надання кожному члену суспільства максимально повно реалізувати себе, свої здібності через забезпечення гідного рівня життя та соціальної справедливості» [18, с. 2]. У вузькому розумінні під ним розуміють «певну систему, представлену соціальним страхуванням, соціальним забезпеченням та соціальними стандартами й гарантіями. Згадана наукова позиція має право на існування, хоча не зовсім відповідає науковим напрацюванням у частині визначення його поняття та складових елементів.

Ми ж поділяємо думку А. В. Гончарова, котрий вважає, що «соціальний захист у широкому розумінні виступає системою організаційно-правових та економічних заходів із забезпечення соціальних прав людини та громадянина в державі», а «у вузькому — системою спеціальних заходів щодо захисту окремих категорій працівників і населення з огляду на особливості їхнього професійного та соціального статусу» [19, с. 129], зокрема і щодо осіб, котрі виконують обов'язки військової служби чи припинили тимчасово або повністю їх виконання внаслідок настання таких соціальних ризиків, як: хвороба, поранення, контузія, стійка втрата працездатності. Його визначають як діяльність, тобто політику держави, спрямовану на створення таких соціально-економічних умов, які б унеможливили настання соціальних ризиків для суспільства» [20, с. 42–46].

Соціальний захист, на відміну від соціального забезпечення, включає також ті соціальні гарантії, котрі покликані створити умови для нормального життя та розвитку людини, підтримання стану соціальної безпеки та соціальної захищеності її життя та здоров'я, а також не допустити

негативних наслідків у суспільстві й забезпечити соціальну справедливість» [21, с. 68], зокрема і права особи на її звернення до суду за захистом її порушеного права на соціальне забезпечення.

Тому система соціального забезпечення військовослужбовців має на меті створення умов та визначення джерел фінансування для забезпечення гарантованого та послідовного підвищення рівня добробуту військовослужбовців та членів їхніх сімей [22, с. 137].

На думку П. М. Рабіновича і О. З. Панкевича, котру ми поділяємо, термін «соціальне забезпечення» є більш вдалим для характеристики, ніж «соціальний захист», так як останній є «тимчасовою подією, а соціальне забезпечення — тривалою діяльністю» [23, с. 105], хоча іноді може мати і одноразовий характер. Ми поділяємо позицію дослідників і вважаємо, що більш доцільним є визначення підстав, умов та порядку призначення та надання особі саме соціального забезпечення визначеного виду (пенсії, одноразової допомоги, соціальних послуг, пільг). Вступити у відносини із соціального захисту соціально незахищена особа може тоді, коли в неї є об'єктивні підстави вважати, що її право порушили чи обмежили її можливості в отриманні відповідного виду соціального забезпечення.

Під правом особи, зокрема і військовослужбовця, на отримання відповідного, гарантованого виду соціального забезпечення пропонують розуміти «закріплену національними та міжнародними нормативно-правовими актами, договірними актами міру можливої поведінки, спрямовану на задоволення інтересу щодо отримання комплексу матеріальних благ та/або нематеріальних заходів для подолання чи пом'якшення несприятливих наслідків соціальних ризиків шляхом реалізації обов'язків соціально зобов'язаними суб'єктами всіх форм власності та господарювання» [24, с. 308]. Таке право може реалізувати за наявності визначених чинним законодавством підстав та умов. Хоча слід мати на увазі, що застосування актів договірної характеру при призначенні та наданні соціального забезпечення військовослужбовцю можливе лише в тих випадках, коли на нього поширюється дія локальних нормативних актів, якими врегульовано підстави та порядок надання додаткового соціального забезпечення особі з числа працівників, яка з початком оголошення воєнного стану вступила добровільно на військову службу чи в порядку мобілізації.

Соціальне забезпечення визначається як діяльність держави щодо безпосереднього матеріального забезпечення особи в разі настання так званих «соціальних ризиків», передбачених законодавством, за рахунок грошових фондів держави, створених для таких ризиків [20, с. 42–46]. Доцільність застосування цього терміну для характеристики системи соціального забезпечення військовослужбовців є визначальною в частині його застосування для означення діяльності з надання визначених для них законодавством видів соціальної підтримки.

Тому ми погоджуємося, що термін «соціальний захист» є більш доцільним у використанні щодо організації надання соціального забезпечення для осіб, звільнених з військової служби чи таких, котрі втратили спроможність самостійно забезпечувати себе та свою сім'ю на належному рі-

вні» [25, с. 14]. Водночас таке трактування фактично є спробою інтерпретації конституційного положення та характеристикою діяльності уповноважених органів держави та їхніх посадових осіб з призначення гарантованих видів соціального забезпечення (пенсії, одноразової виплати, щорічної виплати, надання пільг, соціальних послуг, житла) чи здійснення чітко визначених заходів (закріплення в законодавстві порядку та умов забезпечення проходження військовослужбовцем соціальної реабілітації після його поранення чи контузії, здійснення заходів із його адаптації та інтеграції в громаду після демобілізації).

Забезпечення соціальної захищеності військовослужбовців ще з часів проголошення незалежності продовжує залишатися проблемним, адже їх вирішення через врегулювання на законодавчому рівні (пільг, гарантій, компенсацій) також потребує створення функціональних правових механізмів їх реалізації [9, с. 159]. Останніми роками їх надто складно реалізувати через покладення частини соціальних зобов'язань держави з організації та надання соціального забезпечення військовослужбовцю на територіальну громаду (фінансування надання соціальних послуг та пільг, реалізація місцевих програм соціальної підтримки військовослужбовців та членів їхніх родин), у межах території якої він перебуває у зв'язку з фактичним проживанням чи реєстрацією.

Незважаючи на значне зростання кількості осіб, які перебувають на військовій службі після оголошення воєнного стану, соціальне забезпечення військовослужбовців продовжує залишатися одночасно окремим напрямком у діяльності держави та напрямком реалізації її соціальної політики, котра чітко регламентується чинним законодавством, «спрямованим на встановлення системи соціальних гарантій, що забезпечують реалізацію їхніх конституційних прав, задоволення матеріальних і духовних потреб» [26, с. 93].

Така діяльність протягом останніх років характеризується суттєвою динамікою в частині створення умов для ефективного нормативно-правового регулювання відносин між військовослужбовцем та державою щодо створення ефективних механізмів для реалізації соціальної політики держави на загальнодержавному та місцевому рівнях та покращення діючих механізмів надання визначених законодавством видів соціального забезпечення для такої соціально вразливої категорії.

Формування окремої системи нормативно-правових актів різної юридичної сили, котрі регулюють порядок та умови надання гарантованих видів соціального забезпечення для військовослужбовців, досі триває. Водночас, незважаючи на те, що законодавство у цій сфері постійно перебуває у стані розвитку та вдосконалення, залишаються багато недоліків і прогалин, котрі виявляють у процесі здійснення правозастосовної діяльності посадові особи уповноважених органів держави під час виконання своїх посадових обов'язків. Тому доцільним є впровадження нових чи зміни діючих механізмів призначення чи надання соціального забезпечення [27, с. 32] військовослужбовцям на підставах та умовах, визначених законодавством та «посилення соціальних гарантій» [28, с. 165].

Протягом останнього десятиліття система соціального забезпечення військовослужбовців зазнає суттєвих змін, хоча значна частина прийнятих нормативно-правових актів «не завжди враховує особисті затрати військовослужбовців на своєчасне та ефективне виконання військових обов'язків (моральні, психічні, психологічні, фізичні)» [29].

Можливо з часом ефективність системи надання соціального забезпечення для військовослужбовців матиме тенденцію до виокремлення ознак покращення ситуації в разі розуміння соціального забезпечення як прямого обов'язку з боку держави перед військовослужбовцями щодо задоволення законодавчо визначених потреб цих осіб, зумовлених особливостями їхнього соціально-правового стану [30, с. 62]. Ми не поділяємо в повному обсязі цього твердження через те, що ефективність заходів з його надання в сучасних умовах, починаючи з 2014 року, на наш погляд, перебуває у безпосередній залежності від фінансових можливостей держави і громади, обізнаності особи військовослужбовця у власних його можливостях з реалізації ним належного йому права на соціальне забезпечення та у процедурах звернення за його отриманням. Також слід розуміти, що проходження процедури з призначення належних видів соціального забезпечення військовослужбовцю часто утруднюється чи унеможлиблюється через відсутність уповноважених державних органів на деокупованих територіях чи територіях ведення бойових дій та через несвоєчасне оформлення необхідних документів уповноваженою особою військової частини, у якій військовослужбовець проходить військову службу.

Науковцями також обґрунтована позиція про те, що всі заходи із соціального забезпечення військовослужбовців мають «перспективний характер» [31, с. 164]. Таке розуміння слід визнати необґрунтованим, адже призначення військовослужбовцю пенсії за вислугою років чи пенсії по інвалідності, призначення одноразової грошової допомоги, надання пільг чи організація надання соціальних послуг є безумовною, закріпленою законодавством соціально-правовою гарантією його соціального забезпечення, здатною сприяти у створенні гідних умов для його життя, особливо щодо особи, звільненої з військової служби, чи особи з підтвердженою групою інвалідності внаслідок участі у військових діях, не здатної продовжувати виконання обов'язків військової служби в зоні бойових дій чи в цілому.

Також існує позиція про те, що заходи із надання соціального забезпечення військовослужбовця можуть мати невідкладний та поступовий характер, можуть бути розрахованими на тривалу реалізацію. Їх здійснення є юридично визначеним обов'язком держави [31, с. 164], котрий має бути реалізований в індивідуальному порядку у спосіб, визначений законом. Вочевидь, мається на увазі лише частина із таких заходів соціальної підтримки, які включають щомісячне грошове забезпечення, котре залежить від обійманої посади, військового звання, тривалості, інтенсивності та умов військової служби, надання пільг на отримання освітніх послуг чи житла, організація проходження реабілітації.

У науковій літературі міститься застереження про те, що виконання соціальних зобов'язань перед військовослужбовцем після оголошення во-

енного стану має забезпечуватися і за рахунок фінансових ресурсів від бізнес-середовища, для якого такий обов'язок більшою мірою соціально обумовлений через вплив чинників морального та економічного змісту [31, с. 164]. Слід категорично заперечити це положення з тих міркувань, що соціально відповідальний бізнес [32] може долучитися до надання додаткового соціального забезпечення через купівлю особі житла, надання їй кредитів на купівлю житла, оплату заходів із проходження соціальної реабілітації, протезування, надання пільг та грошових виплат лише з власної ініціативи та за рахунок власних джерел фінансування насамперед для працівників, котрі в новому для них статусі виконують військовий обов'язок на сьогодні.

Традиційно наукові позиції щодо соціального забезпечення військовослужбовців побудовані на тому, що воно є «системою таких соціальних гарантій, які базуються на чинному законодавстві та забезпечують задоволення матеріальних потреб військовослужбовців відповідно до особливого виду їхньої службової діяльності, статусу в суспільстві, підтримання соціальної стабільності у військовому середовищі [33, с. 257] та реалізуються завдяки «діяльності (функції) держави для задоволення матеріальних і духовних потреб відповідно до особливого виду їхньої службової діяльності та статусу в суспільстві, підтримання соціальної стабільності у військовому середовищі» [10, с. 133]. Воно виступає прямим обов'язком держави з урахуванням особливостей їхньої професійної діяльності [34, с. 153] та проявляється в діяльності її уповноважених суб'єктів у процесі реалізації завдань соціальної політики із забезпечення військовослужбовцям права на їхні гідний і здоровий рівень життя для розвитку особистості, нормальне моральне і фізичне відновлення за їхні навантаження при виконанні обов'язків і військової служби [35] та складає «систему превентивних та поточних комплексних заходів для осіб, котрі перебувають тривалий період часу в особливих умовах, адже їхнє життя з моменту вступу на військову службу суттєво відрізняється від умов життя інших осіб [36, с. 208].

Ми погоджуємося, що на сьогодні військовослужбовців цілком обгрунтовано слід вважати однією із найбільш соціально вразливих категорій населення через додаткові навантаження, покладені на них у зв'язку із виконанням військового обов'язку. Виконання ними їхніх обов'язків під час несення служби не завжди належним чином забезпечено відповідними гарантіями та компенсаціями з боку держави та суспільства [37, с. 56]. Такі навантаження часто є надмірними та тривалими, тому можуть спричиняти негативний вплив на стан їхнього здоров'я, що згодом призводить до незворотних змін у функціонуванні організму, погіршення фізичного та психічного стану здоров'я, зниження ефективності виконання ними обов'язків військової служби.

На необхідності надання їм належного соціального забезпечення як громадянам України, які захищають Вітчизну, незалежність та територіальну цілісність України, виконують конституційно значущі функції, наголошував і Конституційний Суд України. Своїм рішенням він констатував те, що держава повинна надавати їм особливий статус та забезпечувати додаткові гарантії соціального захисту відповідно до ч. 5 ст. 17 Конституції

України як під час проходження служби, так і після її закінчення [38]. Така позиція є важливою і має бути врахована у процесі здійснення правотворчої діяльності задля посилення нормативних основ системи соціального забезпечення.

Військовослужбовці під час проходження ними військової служби, з урахуванням її специфіки, можуть зазнавати екстремальних критичних навантажень, які здатні спричинити значний негативний вплив (екстремальний психогенний вплив) на їхню особистість та за своїми наслідками вимагають надання психологічної допомоги та здійснення реабілітації [38]. Слід мати на увазі, що після впровадження контракту на проходження військової служби громадянином іншої держави така позиція в частині організації надання їм гарантованих видів соціального забезпечення поширюється і на громадян іноземних держав, котрі беруть участь у захисті нашої країни.

За сучасних умов також варто констатувати про доцільність посилення наявних механізмів правового регулювання відносин, які виникають, зокрема, у зв'язку з необхідністю надання окремих видів соціального забезпечення військовослужбовцям та прирівняним до них особам. Зокрема забезпечення житлом військовослужбовця у рамках законодавчо закріплених гарантій його отримання можливе лише за наявності дієвих спеціальних нормативно-правових актів у рамках військово-соціальної політики країни, орієнтованих на потреби військовослужбовців [39, с. 313]. Однак законодавча база у цій сфері фактично не містить ефективних гарантій [40, с. 123]. Також варто звернути увагу на вироблення механізмів забезпечення житлом, зокрема і службовим, військовослужбовця, який визнаний особою з інвалідністю чи звільнений з військової служби за станом здоров'я, військовослужбовця, житлове приміщення якого зруйновано чи пошкоджено і визнано непридатним для проживання, військовослужбовця з числа внутрішньо переміщених осіб, військовослужбовця, житло якого розташоване на тимчасово окупованій території.

Аналіз законодавства щодо організації та проведення заходів із реабілітації військовослужбовців дає можливість стверджувати, що наявні нормативно-правові акти не повністю відповідають викликам, з якими стикаються фахівці та військовослужбовці під час бойових дій в сучасних умовах. Зокрема наявна нормативна база не охоплює специфічні потреби військовослужбовців, які зазнали важких фізичних та психологічних травм під час бойових дій [41, с. 240]. Із 03 жовтня 2023 р. Кабінетом Міністрів України здійснено спробу посилення соціальної підтримки військовослужбовців завдяки впровадженню пілотного проекту з організації соціального супроводу військовослужбовців та членів їхніх сімей на базі підрозділів Збройних сил [42], хоча військову службу на сьогодні також проходять у підрозділах Національної гвардії України та Державної прикордонної служби України. Очевидно до впровадження згаданого проекту уряд був змушений вдатися через неналежне укомплектування структурних підрозділів у військових частинах, котрі би мали сприяти соціальній підтримці тих, хто виконує обов'язки військової служби. Тому фактично відбулося част-

ково визнання необхідності посилення соціального супроводу військовослужбовців, котрим потрібне отримання консультації задля психосоціальної підтримки, налагодження комунікації в сім'ї, отримання допомоги і супроводу на етапах призову під час мобілізації.

До надавачів нової експериментальної послуги віднесено юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, громадські і благодійні організації, котрі включені до Реєстру надавачів соціальних послуг та мають необхідну кількість працівників з відповідною професійною кваліфікацією та належною підготовкою. Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю уповноважено укладати договори про надання послуг соціального супроводу для військових підрозділів та проводити її оплату за кошти державного бюджету. Міністерство оборони України мало визначитися з переліком військових частин, котрим доцільно долучитися до проекту [43]. До кінця 2023 року до його реалізації мали долучитись до п'яти військових частин, а протягом 2024 року — 35 військових підрозділів. Зазначена соціальна послуга є важливою не лише в місцях служби військовослужбовця, але й у місцях, де він бере участь у бойових діях чи проходить відновлення. Її надання за таких обставин є неможливим чи недоречним через наявність суттєвої загрози для життя і здоров'я особи, котра надаватиме соціальну послугу. Соціальний працівник як представник надавача послуги має бути належним чином укомплектований та застрахований на випадок заподіяння шкоди його життю та здоров'ю через поранення, контузію чи загибелі. Однак на сьогодні такі соціальні гарантії щодо цієї категорії працівників у чинному законодавстві відсутні.

Правове регулювання функціонування системи соціального забезпечення військовослужбовців пропонують удосконалити шляхом ревізії закріплених у нормативно-правових актах гарантій реалізації їхніх конституційних прав та прав членів їхніх сімей, заходів із їх захисту з метою видалення неактуальних та тих, що не мають економічного або соціального ефекту; перегляд гарантій реалізації конституційних прав військовослужбовців та заходів їх захисту з метою формування єдиної і взаємоузгодженої системи таких гарантій та заходів. Тому вбачають, що результатом діяльності із вдосконалення може стати прийняття Соціального кодексу військовослужбовця [44, с. 132]. Слід зауважити, що прийняття такого спеціального та єдиного кодифікованого нормативно-правового акта не вбачається можливим ні на сучасному етапі функціонування, ні в умовах повоєнного відновлення, через те, що ним має бути такий нормативно-правовий акт, у якому будуть якісно систематизовані необхідні норми права, визначені загальні засади, на підставі яких комплексно буде врегульовано однорідну сферу суспільних відносин задля забезпечення стабільності правового регулювання процедур організації та надання соціального забезпечення для цільової категорії отримувачів-військовослужбовців та прирівняних до них осіб. Також слід враховувати той фактор, що в червні 2022 року анонсовано про початок роботи Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів із напрацювання концепції та підготовки проекту Соціального кодексу України [45]. Слід зауважити, що Т. З. Гарасимів більше двадцяти років тому пропонував втілити принцип

про переважну роль централізованого правового регулювання у сфері соціального забезпечення саме через ухвалення єдиного Кодексу про соціальне забезпечення, який би полегшив правозастосувальну діяльність у цій сфері [46, с. 73–74]. Відповідно у разі прийняття обидвох таких актів не зрозуміло, яким чином вони будуть співвідноситися.

Також пропонують уповноваженим суб'єктам здійснити «розробку та прийняти стратегічний програмний документ соціального розвитку Збройних сил України на довгострокову перспективу» [22, с. 137], крім цього документа, вважають доцільним і затвердження Стратегії забезпечення соціальних прав військовослужбовців і членів їхніх сімей [47, с. 128, 134]. Вбачаємо до їхньої розробки надто важливо долучити громадські організації, представників громадянського суспільства та фахівців сфери військового права. Також важливим елементом їхньої розробки має стати і публічне обговорення проектів пропонованих підзаконних нормативних актів, основною метою яких має є визначення перспективних напрямків реалізації соціальної політики щодо військовослужбовців та прирівняних до них осіб.

У середньостроковій перспективі при проведенні реформи у сфері соціальної політики держави мають здійснюватися відповідні заходи з метою посилення соціального забезпечення різних категорій та для розв'язання питань комплексного регулювання системи соціального забезпечення [48, с. 88], зокрема і щодо військовослужбовців. Першочерговим завданням для держави [27, с. 33] в особі уповноважених органів має стати організація посиленого соціального забезпечення військовослужбовців, які виконують обов'язок із захисту Вітчизни, її суверенітету та територіальної цілісності [49, с. 48], адже специфіка виконання ними своїх обов'язків безпосередньо пов'язана з небезпекою для життя і здоров'я.

Важливим напрямом подальшого вдосконалення нормативно-правового регулювання соціального забезпечення пропонують розбудову механізму з надання допомоги і спільної відповідальності держави і органів місцевого самоврядування щодо страхування життя місцевих жителів, які є військовослужбовцями-учасниками бойових дій [50, с. 227]. Таку позицію слід визнати хибною з тих причин, що органи місцевого самоврядування не уповноважені нести відповідальність за виконання соціальних зобов'язань державою, насамперед, щодо страхування життя військовослужбовця, котрий після вступу на військову службу став учасником системи соціального забезпечення, котра фінансується з коштів державного бюджету.

Висновки з дослідження й перспективи подальших розвідок.

Отже, за сучасних умов військовослужбовець виступає самостійним суб'єктом правовідносин з державного соціального забезпечення, котрий реалізовує своє право на соціальне забезпечення через використання наявних у нього можливостей протягом визначеного періоду, одноразово чи довічно. Реалізацію його можливостей забезпечує військова частина чи уповноважений державний орган, заклад або установа, повноваженнями яких є визначені в нормативно-правових актах соціальні зобов'язання держави

чи територіальної громади на визначених законодавством умовах задля надання гарантованого матеріального забезпечення своєчасно та у визначених обсягах.

Завданням системи соціального забезпечення є створення належних умов для здійснення права військовослужбовця на соціальне забезпечення в умовах воєнного стану. Обов'язковим елементом виконання соціальних зобов'язань держави та напрямком реалізації соціальної політики має стати впровадження ефективних правових механізмів їх виконання, своєчасне фінансування в повному обсязі з коштів державного бюджету, бюджету територіальної громади всіх необхідних грошових виплат і послуг, задля повноцінного розвитку та відновлення військовослужбовця, його інтеграції у соціум.

Подальше формування системи соціального забезпечення військовослужбовців і надалі має відбуватися за активної участі держави в особі її уповноважених органів за рахунок належної організації діяльності її уповноважених суб'єктів, забезпечення вчасного і в повному обсязі фінансування та забезпечення реалізації соціальних гарантій відповідно до вимог чинного законодавства та умов і особливостей проходження військової служби.

Водночас першочерговими завданнями держави з розширення та утвердження ефективної цієї системи має стати розробка та прийняття законодавства з організації соціальної реабілітації, оновлення військового законодавства в частині закріплення умов проходження військової служби особами з інвалідністю, визначення умов допуску особи з інвалідністю із закріпленням належних соціальних гарантій після набуття такого статусу, чітке визначення порядку та джерел фінансування заходів із соціальної реабілітації (проходження безкоштовної, в обов'язковому порядку, медичної, психологічної та соціальної реабілітації) демобілізованих із військової служби осіб, осіб з числа військовослужбовців, звільнених з полону, створення умов для здійснення заходів із їх соціальної адаптації та соціальної інтеграції в суспільне життя.

Задля забезпечення в умовах воєнного стану прав та інтересів військовослужбовців надзвичайно важливо нормативно врегулювати порядок здійснення заходів із надання соціальної підтримки, насамперед, тим військовослужбовцям, котрі проходять реабілітацію та потребують відновлення психоемоційного стану після виведення із зони ведення бойових дій, військовослужбовцям, котрі повернулися з полону та планують повернутися до виконання обов'язків військової служби чи працевлаштуватися відповідно до отриманих в процесі реабілітації рекомендацій.

В умовах дії воєнного стану та після його завершення видається доцільним забезпечення належного нормативно-правового регулювання відносин з організації надання соціального забезпечення осіб, звільнених з військової служби у зв'язку з демобілізацією за рахунок коштів з недержавного соціального забезпечення як складової вітчизняної системи соціального забезпечення, котра успішно розвивається із 2014 року. Для цього необхідно закріпити в законодавстві порядок та умови надання податкових

пільг суб'єктам недержавного соціального забезпечення, котрі забезпечують надання соціальної підтримки у спосіб та на умовах, не заборонених законом військовослужбовцям та їхнім родинам.

Список використаних джерел

1. Пінчук Р. С., Письменна О. П. Правовий захист учасників бойових дій та ветеранів війни. *Актуальні проблеми держави і права*. Вип. 83. Одеса : Гельветика, 2019. С. 175–182. *eNUOLAIR. Репозитарій (відкритий електронний архів) Національного університету «Одеська юридична академія»*. URL: <https://t.ly/sJty4>.
2. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://t.ly/JLihx>.
3. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей. Закон України від 20.12.1991 р. № 2011–XII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://t.ly/yXVEN>.
4. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту. Закон України від 22.10.1993 р. № 3551–XII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://t.ly/Fo2kQ>.
5. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб. Закон України від 09.04.1992 р. № 2262–XII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://t.ly/er25O>.
6. Івчук Ю. Ю. Соціальний захист окремих категорій в умовах воєнного стану: законодавчі новели та проблемні аспекти. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2023. № 2 (46). С. 101–111. <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2023-46-2-101-111>.
7. Каляев А. О. Захист прав військовослужбовців у контексті демократизації українського суспільства: державно-управлінський аспект. *Ефективність державного управління*. 2012. Вип. 32. С. 38–45. *Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського НАН України*. URL: <https://t.ly/CNv17>.
8. Кравченко М. В. Основні проблеми соціального захисту учасників АТО. *Аспекти публічного управління*. 2015. № 11–12. С. 36–43. <https://doi.org/10.15421/151590>.
9. Новак-Каляева Л. М. Нормативно-правові основи захисту прав військовослужбовців в Україні: соціальний аспект. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2007. № 584. С. 158–166. *Видавництво Львівської політехніки*. URL: <https://t.ly/948ym>.
10. Павленко В. С. Захист прав військовослужбовців та їх сімей: міжнародно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 7. С. 131–133. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-7/32>.
11. Чубар І. Ю. Обмеження прав громадян України під час проходження військової служби. *Юридична наука*. 2014. № 4. С. 102–108. *Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського НАН України*. URL: https://t.ly/9EN_u.
12. Сімкіна О. В. Змістовний аспект поняття «соціальний захист» а основні засади його втілення на європейському просторі. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2012. № 7. URL: <https://t.ly/US9p9>.
13. Москаленко В. В. Сутність соціального захисту та його місце в політиці соціальної держави. *Наукові записки НаУКМА. Політичні науки*. 2003. Т. 21. С. 41–44. *eKMAIR. Електронний архів Національного університету «Києво-Могилянська академія»*. URL: <https://t.ly/RzNJl>.

14. Кропивницький М. О. Нормативно-правове забезпечення соціального захисту населення України в контексті адміністративно-правової політики України. *Київський часопис права*. 2024. № 2. С. 167–175. <https://doi.org/10.32782/kj/2024.2.25>.
15. Циганок В. М. Сучасний стан законодавства України про соціальний захист військовослужбовців та членів їх сімей. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 6. С. 377–381. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.06.64>.
16. Рошканюк В. М. Категорія «соціальний захист» в праві соціального забезпечення України. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Право*. 2012. Вип. 18. С. 108–111. *JSPUI. Електронний репозитарій ДВНЗ «УжНУ»*. URL: <https://t.ly/BL6Fg>.
17. Яригіна Є. П. Місце і значення соціального забезпечення сімей з дітьми в системі права соціального захисту. *Проблеми законності*. 2011. Вип. 116. С. 80–86.
18. Жук О. Б. До питання дискусії: соціальний захист, соціальне страхування чи соціальне забезпечення. *Сучасний стан та пріоритети модернізації фінансово-економічної системи України* : матер. VI Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Львів, 25 листопада 2015 р.). Львів : ЛКА, 2015. С. 135–137. *Факультет управління фінансами та бізнесу. Львівський національний університет ім. Івана Франка*. URL: <https://t.ly/369Ek>.
19. Гончаров А. Поняття соціального захисту. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 10. С. 126–129.
20. Горбань І. О. Визначення сутності та співвідношення понять «соціальний захист» та «соціальне забезпечення». *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. 2014. Т. 239, Вип. 237. С. 42–46. *Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського НАН України*. URL: <https://t.ly/Zu3Tg>.
21. Копетюк М. І. Нормативно-правові аспекти визначення понять «соціальний захист» та «соціальне забезпечення». *Історико-правовий часопис*. 2019. № 1 (13). С. 66–69. *Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського НАН України*. URL: <https://t.ly/K52Zu>.
22. Бортяк К. В., Макарова Т. П. Сучасний стан адміністративно-правової системи соціального і правового захисту військовослужбовців та членів їх сімей в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2024. Том 35 (74), № 2. С. 130–139. <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2024.2/20>.
23. Рабінович П. М., Панкевич О. З. Соціальне право: деякі питання загальної теорії. *Право України*. 2003. № 1. С. 104–107.
24. Бориченко К. В. Поняття права на соціальний захист. *Університетські наукові записки*. 2016. № 59. С. 301–309. <https://t.ly/HqHvS>.
25. Пасіка С. П. Адміністративно-правове регулювання соціального забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2011. 21 с.
26. Бейкун А., Клачко А. Соціальний захист військовослужбовців: нормативно-правове забезпечення та сутність. *Підприємництво, господарство і право*. 2022. № 6. С. 90–94. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.6.14>.
27. Шевердіна В. Правова основа соціального забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей за законодавством України: сучасний стан.

- Право та інноваційне суспільство*. 2024. № 1 (22). С. 32–38. [https://doi.org/10.37772/2309-9275-2024-1\(22\)-3](https://doi.org/10.37772/2309-9275-2024-1(22)-3).
28. Пасіка С. П. Деякі питання регулювання соціального забезпечення військовослужбовців. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Право*. 2011. Вип. 15. С. 162–166. *JSPUI. Електронний репозитарій ДВНЗ «УжНУ»*. URL: <https://t.ly/vzDxa>.
 29. Цюкало Л. В. Соціальне забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України та його суть. *Ефективна економіка*. 2017. № 7. URL: <https://t.ly/1-Qwi>.
 30. Швердіна В. І. Державні гарантії для військовослужбовців у сфері соціального захисту. *Правове забезпечення професійної адаптації та права на підприємницьку діяльність ветеранів війни* : зб. наук. пр. НДІ ПЗІР НАПрН України за матеріалами I-го круглого столу 31 трав. 2024 р. Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2024. С. 58–64. *EIAr KhNURE. Електронний архів Харківського національного університету радіоелектроніки*. URL: <https://t.ly/FSSIo>.
 31. Гринько Р. В., Мота А. Ф., Петриченко С. А. Соціальний захист військовослужбовців в умовах воєнного стану. *Право і суспільство*. 2022. № 3. С. 161–166. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.3.24>.
 32. Чудик-Білоусова Н. І. Роль бізнесу у формуванні системи недержавного соціального забезпечення в умовах глобалізації. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 5. С. 51–59. <https://doi.org/10.32782/39221353>.
 33. Теремецький В. І., Кельбя С. Г. Адміністративно-правове регулювання соціального захисту військовослужбовців в Україні. *Наукові записки [Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка]. Серія: Право*. 2024. № 16. С. 253–259. <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2024-16-253-259>.
 34. Сидоренко А. О. Соціальний захист членів сімей військовослужбовців в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. 2022. № 6. С. 151–155. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.06.27>.
 35. Щербінін О. М. Удосконалення законодавства щодо соціального захисту військовослужбовців: сучасний стан та перспективи. *Право військової сфери*. 2007. № 1. С. 19–21.
 36. Сайнецький О. П. Зміст та особливості соціального забезпечення військовослужбовців як правового явища. *Митна справа*. 2013. № 5 (2.2). С. 204–209. *Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського НАН України*. URL: <https://t.ly/hcpXH>.
 37. Шолудько Ю. О. Соціальний захист військовослужбовців за законодавством України. *Актуальні проблеми сучасного права: до 20-річчя ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова* : зб. наук. ст. студентів ОНУ ім. І. І. Мечникова. Одеса : Астропринт, 2018. С. 55–68.
 38. Рішення Конституційного Суду України. Другий Сенату справі за конституційною скаргою Поліщука Сергія Олексійовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 4 статті 16-3 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (справа про посилений соціальний захист військовослужбовців) від 06.04.2022 р. № 1-р(П)/2022. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://t.ly/9l3iD>.
 39. Кононець В. П. Актуальні питання соціального захисту та надання соціальних послуг військовослужбовцям та внутрішньо переміщеним

- особам. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 3. С. 312–314. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-3/73>.
40. Чубар І. Ю., Подрушняк В. В. Правове регулювання житлового забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей. *Юридична наука*. 2012. № 12. С. 120–127. *Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського НАН України*. URL: <https://t.ly/eG3vs>.
41. Куркова К. М., Луценко-Миськів Л. І. Правове регулювання реабілітації військовослужбовців. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2024. № 1 (83), Том 2. С. 53–58. <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.1.2.9>.
42. Про реалізацію експериментального проекту із запровадження договірної форми надання соціальної послуги із соціального супроводу військовослужбовців та членів їх сімей у військових частинах (підрозділах) Збройних Сил. Постанова Кабінету Міністрів України від 03.10.2023 р. № 1050. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://t.ly/oKJQJ>.
43. Порядок реалізації експериментального проекту із запровадження договірної форми надання соціальної послуги із соціального супроводу військовослужбовців та членів їх сімей у військових частинах (підрозділах) Збройних Сил. Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 03.10.2023 р. № 1050. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://t.ly/di3yh>.
44. Рядінська В. О., Епель О. В. Соціальний захист військовослужбовців в Україні: шляхи удосконалення. *Юридичний бюлетень*. 2023. Вип. 29. С. 123–133. <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2023.29.13>.
45. У Верховній Раді України розпочалася робота над проектом Соціального кодексу України (30.06.2022; 14:10). *Верховна Рада України*. URL: <https://t.ly/Cwqs1>.
46. Гарасимів Т. З. Принципи права соціального забезпечення України. Дрогобич : Відродження, 2002. 128 с.
47. Рекшинський В. О. Поняття та значення соціальних прав військовослужбовців в Україні. *Соціальне право*. 2023. № 1. С. 128–134. <https://doi.org/10.32751/2617-5967-2023-01-17>.
48. Мікуляк К. А., Красноноженко В. О. Вплив війни на реалізацію соціального захисту громадян України. *Modern Economics*. 2023. № 42. С. 85–90. [https://doi.org/10.31521/modecon.V42\(2023\)-12](https://doi.org/10.31521/modecon.V42(2023)-12).
49. Труфанова Ю., Майка Н. Соціальний захист військовослужбовців в умовах воєнного стану: окремі правові аспекти. *Актуальні проблеми правознавства*. 2023. № 3 (35). С. 45–49. <https://doi.org/10.35774/app2023.03.045>.
50. Мазуренко Л. І. Основні засади державної політики у сфері соціального захисту військовослужбовців: нормативно-правове забезпечення. *Актуальні проблеми політики*. 2023. Вип. 71. С. 223–231. <https://doi.org/10.32782/app.v71.2023.31>.

Надійшла до редакції 18.07.2024
Рекомендовано до друку 18.08.2024

Nadiia CHUDYK-BILOUSOVA

(Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law)

Development Of The Social Security System Of Military Personnel In Modern Conditions

The opportunities defined by the legislation for realizing the right of a serviceman to social security have been analysed. It was established that its guarantee and provision in the conditions of martial law should be a priority and testify to the social support of the state. It is emphasized that the creation of appropriate conditions for the realization of the right of a serviceman to social security is a prerequisite for the fulfilment of social obligations by the state and the direction of the implementation of its social policy. It has been proven that the main task of the state in modern conditions remains the obligation to ensure an effective and quick procedure for providing military servicemen and persons released from military service with necessary or guaranteed social services, organizing social rehabilitation and implementing effective state and local programs for their social adaptation and integration at the end of their participation in military operations or after termination of military service duties after release through the current social security system. It was established that the development of social policy requires the formation of appropriate regulatory and legal regulation of relations with the organization of the social security system of military personnel. It is noted that the formation of an effective social security system should be carried out in order to ensure the implementation of social guarantees, in accordance with the legislation and the conditions and features of military service with the active participation of authorized state bodies. The need to update the military legislation on the completion of military service by a person with a disability to determine the order of conditions for completion of service after acquiring this status has been proven. It was determined that the primary task of the state in the organization of providing social security to servicemen remains the development of legislation on the organization of an effective system of social rehabilitation. The expediency of the unification of the legislation on the organization of social rehabilitation for military personnel, in particular those with additional social status (discharged from military service or released from captivity) is substantiated.

Keywords: *military man, social policy, social security system, social security, social protection, social guarantees.*